

PROF. DR. HASAN TAHSİN BANGUOĞLU VE
TÜRKÇECİLİK AKIMI İÇİNDEKİ YERİ

PROF. DR. HAMZA ZÜLFİKAR

Türk dil bilgini, öğretim üyesi, fakülte dekanı, vali ve eğitim bakanı olarak tanınan Prof. Dr. H.T. Banguoğlu, Cumhuriyetin kökleşmesinde, getirilen değerlerin yayılmasında emeği geçen bir kültür ve bilim adamıdır. Tek ve çok partili dönemlerde Yirmi Yedi Mayıs sonrasında sürekli ihtiyaç duyulan bir kişi olmuş, düşüncelerinden, tecrübelerinden yararlanılmıştır.

Bıraktığı eserler ve savunduğu düşünceler karşısında saygı ile eğildiğim H.T. Banguoğlu, 1320 (1904) yılında bu gün Yunanistan sınırları içinde kalan Drama (eski adı: Drabescus)'da dünyaya gelmiştir. Drama, 1374 yılından 1912'ye kadar Osmanlı idaresinde kalmıştır. Türkleştirilmesi Yıldırım Bayezid zamanında başlamış, Karaman yöresindeki birçok konar göçer Türkmenler, buraya yerleştirilmiştir. Lozan konferansından sonra Türkiye'deki Rumlara karşılık Yunanistan'daki Türklerle birlikte Drama halkı da ana vatana gelmişlerdir.

H.T. Banguoğlu'nun ailesi de söz konusu ettiğimiz tarihin akışı içinde XVIII. yüzyılda Konya'dan Rumeli'ye göçmüş bir Türk ailesidir. Babası Drama'nın ileri gelenlerinden tütüncü Ahmed Cevdet Bey, annesi Rukiye Hanımdır.

H.T. Banguoğlu, ilk öğrenimine Selânik'te Fransızca öğretim yapan Mission Laice Françes'te başlamış, orta öğrenimini ise Drama'da sürdürmüştür¹. Balkanlarda patlak veren olaylardan sonra Türkiye'ye gelen H.T. Banguoğlu, öğrenimine Balıkesir'de devam etmiş ve buradan İstanbul'a giderek İstanbul Sultanisinde okumuştur. Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesindeki dosyasında ilk ve orta öğrenimini Balıkesir ve İstanbul'da yaptığı yazılıdır. 1926 tarihinde İstanbul Erkek Lisesini bitiren H.T. Banguoğlu, 1930 yılında eski adı İstanbul Darülfünunu olan İstanbul Üniversitesinin Edebiyat Fakültesinden mezun olmuştur.

1 Dr. Fethi Tevetoğlu, "Prof. Dr. Hasan Tahsin Banguoğlu", *Türk Dili* 451. sayı, 1989.

Türk tarihinin ve edebiyatının ünlü ismi Ord. Prof. Fuad Köprülü'nün öğrencisi olmuş, Ord. Prof. Zeki Velidi Togan'ın derslerine devam etmiştir.

H.T. Banguoğlu, Edebiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra Ankara Gazi Terbiye Enstitüsünde Edebiyat öğretmeni olmuş *Vakit* gazetesinin ilâvesi olan *Aylık Vakit* dergisinde "Nedim Nasıl Ölmüştü?" ile "Safavî Tezkiresi" adlı iki yazı yayımlamıştır (Mart, Nisan 1931). Bu yazıları daha sonra *Dil Bahisleri* adlı kitapçıkta (1941) toplamıştır.

H.T. Banguoğlu ile arkadaşları *Hız* adı verilen bir dergi çıkarmaya çalışmışlarsa da, bu yayın uzun ömürlü olmamıştır.

H.T. Banguoğlu, iki yıl kadar Gazi Terbiye Enstitüsünde öğretmenlik yaptıktan sonra Eğitim Bakanlığınca doktora yapmak üzere Almanya'ya gönderilmiştir. Berlin ve Breslau Üniversitelerinde doğu dilleri, İslâm bilimleri ve Türkoloji alanlarında öğrenim görmüş, Willi Bang-Kaup, Hans H. Schaefer, C. Brockelmann ve F. Giese gibi tanınmış şahsiyetlerden dersler almıştır. Willi Bang-Kaup'un gözetiminde Breslau Üniversitesinde *Altosmanische Sprachstudien zu Süheyl u Nevbahar* adlı tezini vererek doktor unvanını kazanmıştır. Tezi, 1938 yılında basılmıştır. Doktorasını verdikten sonra Türkiye'ye dönen Dr. H.T. Banguoğlu, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 25.3.1936 günü resmen asistan olarak göreve başlamış, 25.4.1936'da yani bir ay sonra o günkü adıyla Eğitim Bakanlığından gelen bir yazıyla tayini doçentlik kadrosuna yapılmıştır.

Dr. H.T. Banguoğlu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesindeki görevinin yanı sıra bir müddet Devlet Konservatuarmında Türk Dili Fonetigi adıyla dersler okutmuştur.

Dr. H.T. Banguoğlu 19.11.1942 günü *Türk Hecisinin Bünyesi* konulu dersini vererek doçentlik safhasının bilimsel aşamalarını tamamlamış, böylece daha önce tayin olduğu doçentlik kadrosunun gerektirdiği şartları yerine getirmiştir. Jürisinde o zaman Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde görevli olan Prof. B. Landsberger, Prof. Rohde, Prof. A. İnan bulunmuşlardır.

1943 yılı Doç. Dr. H.T. Banguoğlu için yeni bir dönemin başlangıcıdır. Eğitim Bakanlığı 17.3.1943'te Doç. Dr. H.T. Banguoğlu'nun Bingöl millet vekilliğine seçildiğine dair üniversitesine bir yazı göndermiş ve bu tarihten itibaren onun Ankara Üniversitesi ile ilişkisi kesilmiştir. Doç. Dr. H. T. Banguoğlu'nun millet vekilliği görevi 1950 seçim-

lerine kadar sürmüştür. 1946 seçimlerinden sonraki ikinci Hasan Saka ve dördüncü kabine olan Ş. Günaltay hükümetlerinde iki yıla yakın Eğitim Bakanı olarak görev almıştır². Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi onun bakanlığı sırasında açılmış, ilgili tasarımı kendisi hazırlamıştır.

Doç. Dr. H.T. Banguoğlu, 1950'li yıllarda özel olarak birtakım bilimsel çalışmalar yapmış, 1955 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine dönmesi için girişimlerde bulunmuştur. Açılan kadroya başvuran Doç. Dr. H.T. Banguoğlu, Kürsü Başkanı Prof. Kenan Akyüz imzasıyla teklif edilmiş, ancak Profesörler Kurulu kararıyla Türk Dili Eylemli Doçentliğine yapılan teklif reddedilmiştir (1.6.1955).

Doç. Dr. H.T. Banguoğlu, 1955 yılında Londra Üniversitesi Doğu Araştırmaları Okuluna (School of Oriental and African Studies) davet edilmiştir. Üç yıl burada Türk Dili ve Edebiyatı doçenti olarak çalışmıştır. *Türk Grameri Birinci Bölüm Sesbilgisi* adlı kitabını Londra'da tamamlamıştır.

İlahiyat Fakültesindeki kayıtlara göre 10.9.1958 günü Dekan Prof. Suut Kemal Yetkin, Klâsik Dinî Türkçe Metinler Kürsüsüne Doç. Dr. H.T. Banguoğlu'nu aday göstermiş ve bilimsel durumunu incelemek üzere Prof. Ahmet Ateş, Prof. Fahir İz, Prof. Bedi Ziya Egemen ve Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken'i görevlendirmiştir. 12.10.1958 tarihini taşıyan ve İlahiyat Fakültesine hitaben yazılan yazıda yönetmelik gereği istenen ikinci yabancı dil Fransızcadan sınava alınan Doç. Dr. H.T. Banguoğlu'nun başarılı bulunduğu kaydedilmektedir. Raporun altında Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken, Prof. Bedi Ziya Egemen, Prof. Tayyib Okiç, Prof. Ahmet Ateş, Prof. Fahir İz'in imzaları bulunmaktadır. Öte yandan bilimsel yayınlarını da inceleyen jüri, Doç. Dr. H.T. Banguoğlu'nun profesörlüğe yükseltilmesine karar vermiştir. Komisyon raporu şöyle bitmektedir: "Komisyonumuz, Klâsik Dinî Türkçe Metinler Kürsüsüne tek namzet olarak gösterilmiş olan Doç. Dr. H.T. Banguoğlu'nun gerek tahsili ve meslek hayatı, gerekse yukarıda tahlil ettiğimiz eserlerinin mahiyeti itibarıyla bu dersi tam ehliyetli okutabileceği kanaatine varmıştır. Adayın Arapça, Farsça, Osmanlıca ve Çağataycaya, Yeni Türkçeye aynı zamanda üç Avrupa diline vakıf olması bu kürsüde tam bir başarıyla çalışmasını temin edecektir. Bu itibarla Jürimiz, kendisine münhal bulunan

² Bekir Turgut, "Demokratikleşme Tarihimizde Bir Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu", *Millî Kültür* 88, sayı 1991.

Bu olgunlaşmanın ikinci derecede bir belirtisi de şudur: Yabancı kelimeler aydınların dilinden yarıaydınların diline doğru sürülmektedir. Başka bir deyimle daha çok yarıaydınlar eski arapça ve yeni fransızca kelimelere hevesli ve bağlı görülüyorlar. Bu hal hızla millileşen başka dillerde de görülmüştür.

Yine son yılların gelişmeleri köksüz bir iddiamın yanlışlığını ortaya koymuş bulunuyor. Denmiştir ki: "Siz yeniden yapma bir dil meydana getiriyorsunuz. Bu yazı dili de Osmanlıca gibi konuşulmayacaktır", Oysa görüyoruz ki, ilkin yazı dilinde yeşeren yeni Türkçe kelimeler aydınlarca, hele genç kuşaklarca pek güzel konuşuluyor. Halkça da anlaşılıyor ve benimseniyor. Çünkü bunların kökleri kendi anadillerinde vardır.

Değerli arkadaşlarım,

Zikzaklar yapan dilin kendi gidişi değildir, arka düşüncelerle davranan birtakım aydınların gidişleridir. Dil dâvamız Büyük Atatürk'ün gördüğü ve gösterdiği yolda Devletten de yardım görerek yürürken birtakım politikacılar onun yolunu kesmek istemişlerdir.

Bunlar bazı yaşlı aydın ve muhafazacı çevrelerdeki tepkileri kendi hesaplarına değerlendirdiler. Fakat gerçek aydın çevrelerde ve halk arasında aradıklarını bulamadılar.

27 Mayıs Devrimi bu gerici zorlamayı gidermiş ve dil dâvasında Devletin olumlu davranışını geri getirmiştir. Bununla birlikte hâlâ bazı siyasiler bu konuda bir işletme payı aramaktadırlar ve arayacaklardır.

Şu var ki dil dâvası çok zaman kazanmıştır. Yeni dilin sahibi yeni aydın kuşaklar yetişmiştir. Dil kendisi kısırlıktan kurtulmuş, anaçlaşmış, yeni bir doğurganlık çağına girmiştir. Yaratıcı olmuştur. Türkçenin millileşme ve genişleme yolundaki gidişini önlemeye artık hiç kimsenin gücü yetmez.

Çok Değerli Kurultay Üyeleri,

İşte bize böyle bir dönemde görev verdiniz. Biz dil dâvasını Devletin desteğiyle yürütmeye çalışan bir çağda değil, millete malolmuş bir durumda bulduk. O dâvanın organı olan Türk Dil Kurumu da kendisini artık millete malolmuş saymaktadır.

Biz çalışmalarımızı bu görüş açısından düzenledik. Kabuğumuzdan dışarı çıkarak memleket ölçüsünde gerçek dayanaklarımızı aradık. Takım takım aydınlara, öğretmenlere, subaylara, gazetelere, derneklere,

okurlara, yazarlara başvurduk. Her yerde, ama her yerde gerçek ülkü arkadaşları bulduk. Bu arada teker teker Devlet kurumlarından da yakınlık ve yardım gördüğümüzü söylemeliyim. Bunun gibi akademik kurumlarla da işbirlikleri sağlamaya çalıştık.

Bu türlü çalışma yolunda yaptığımız denemeleri ve sonuçlarını arkadaşlarım sizlere genişliğiyle anlatacağlardır. Ben burada yalnız bunlardan gelecek için edindiğimiz temel fikirleri özetlemekle yetineceğim:

1. Yeni dilin her alanda hayata girmesi ve halka malolması için Devlet emirlerine bel bağlamak çağı geçmiştir.
2. Bu amacı sağlamak için memlekette aydın çevreler arasında geniş ölçüde gönüllü işbirlikleri kurmak gerektir.
3. Türkiye’de bu işbirliğini sağlayacak tek yetkili kuruluş Türk Dil Kurumu’dur. Kurum bu işi başaracak şekilde yeniden örgütlenmelidir.

Çok değerli arkadaşlarım, şimdi bizden hesap soracaksınız, bizim yerimize seçeceğiniz arkadaşlara yöneltilenler vereceksiniz. Ancak Yüksek Kurultayın üç yıl önce üzerinde önemle durduğu bir üçüncü konu daha vardır: Kurum tüzüğünün yeniden hazırlanmasını ve bu Kurultay’da öncelikle görüşülmesini istemiştiniz. Bunda ne kadar haklı olduğunuzu geçen üç yıllık uygulamalar bize göstermiştir. İki sebeple haklıydınız:

- 1- Tüzük gerçekten yetersizdir.
- 2- Türk Dil Kurumu tarihî görevinin öyle bir çağına gelmiştir ki yeniden düzenlenmeye muhtaçtır.

Sevgili arkadaşlarım,

Ben ikinci defa bir üç yıl bu değerli Atatürk Kurumu’nu kıvançla temsil ettim. Yardımlarınızdan dolayı sizlere sonsuz teşekkürler borçluyum. Yeniden adaylığım bahis konusu değildir. Kurum’un geleceği hakkında birkaç düşüncemi özetliyerek sözlerime son vereceğim:

1. Önümüzdeki çalışma alanı çok geniştir. Türk Dil Kurumu’nun üyelerini geniş ölçüde arttırmalıyız. Her Türkçe öğretmeni, her yazar, ilgi duyan her vatandaş Kurum’un üyesi olabilmelidir.
2. Biz artık Devlete değil, kendi üyelerimize dayanan bir kurumuz. Üyelerimizle sıkı temaslar kurmalı, sık toplantılar yapmalıyız.
3. Memlekette yer yer şubeler, dallar açmak, çalışma merkezleri kurmak zorundayız. İlk olarak üniversite şehirlerinde Kurum’un dallarını açmak kararına varmalıyız.

1. Dili yabancı dillerin tasrif şekillerinden kurtarmak.
2. Yazı dilini konuşma diline yaklaştırmak, halk dili haline getirmek.
3. Dili yabancı dillerin iştikak ve terkip sistemlerinden kurtarmak.
4. Yabancı kelimeleri imkân ölçüsünde azaltmak⁶.

T. Banguoğlu, gösterdiği bu dört gelişmenin üçüncü safhası olan "Dili yabancı dillerin iştikak ve terkip sistemlerinden kurtarmak yolunda epeyce caba sarfetmiş ve önerilerde bulunmuştur. Örnek olarak soyut adlar yapan ve mastar eki diye tanınan Arapça (i)yet ekine karşılık olarak Türkçe *-lık* ekini önerir. Verdiği örneklerden birkaçı şunlardır:⁷ *aidiyet, aitlik; asabiyet, asabilik; ehliyet ehillik; irsiyet, irsilik; islâmiyet, islâmlık; mahrumiyet mahrumluk, memuriyet, memurluk, müdürüriyet, müdürlük, resmîyet, resmilik, ulviyet, ulvilik, zıddiyet, zulük* vb. Aşağı yukarı 100 kadar kelimedeki *-iyet* ekini *-lık* ile karşılayan T. Banguoğlu'nun önerilerinden bazıları yerlerini zamanla Türkçelerine bırakmıştır *muhtariyet, muhtarlık, özerklik; hususiyet, hususilik, özellik; meriyet, merilik, yürürlük; samimiyet, samimilik, içtenlik; şahsiyet, şahsilik, kişilik* vb. Bunun yanında *-iyet* ekini taşıyan ve bu gün de varlıklarını sürdüren örnekler vardır: *hürriyet, cinsiyet*.

T. Banguoğlu'nun dili yabancı dillerden gelen eklerden kurtarmak yolunda yaptığı çalışmalardan biri de tenvin adı verilen ve zarf yapan Arapça *-en* ekini *-ce, -de, -den* eklerine dayanak ile edatıyla karşılamasıdır⁸. T. Banguoğlu bununla zarfları bir derece de olsa Türkçeleştirmek azmindedir. 100 kadar kelime üzerinde yaptığı bu denemenin bazı tutunmuş örnekleri şunlardır: *bedenen, bedence; esasen, esasında, dinen; dince; fikren, fikirce; kazaen, kazayla; nadiren, nadir olarak* vb. Bu çabaya rağmen Arapça *-en* ekini taşıyan *usulen, tahminen, nisbeten şahsen* gibi bazı örnekler bu gün de varlıklarını sürdürmektedir. Bunlardan bazıları da yerlerini doğrudan Türkçe karşılıklarına bırakmışlardır *takriben, yaklaşık; şeklen, biçimce; hakikaten, gerçekten; mahallen, yerinde* vb.

Yabancı dilleri bir tür Türkçe üzerine konmuş kapitülasyon olarak gören T. Banguoğlu, bir denemesini de Farsça *-ane* ekiyle kurulmuş zarflar üzerinde yapmıştır⁹. Bu denemede de 100 kelime-

6 Dil Bahisleri, 96. s.

7 Dil Bahisleri, 98. s.

8 Dil Bahisleri, 102. s.

9 Dil Bahisleri, 107. s.

lik bir kadro seçmiştir. *cahilane, cahilce; caniyane, canice; dahiyane, dahice; dostane, dostça; rezilane, rezilce; riyakârane, riyakârca; sanatkârane, sanatkârca; zalimane, zalimce* vb.

Bu örnekler arasında varlıklarını günümüzde de sürdüren *amiyane, hasmane, masumane, şairane* gibi kelimeler vardır.

T. Banguoğlu, yabancı kelime ve eklerden kurtulmak yolunda yaptığı bir dizi çalışmaya Farsça *hâne* kelimesiyle kurulmuş birleşik biçimleri de almıştır¹⁰. T. Banguoğlu, Türkçenin gelişmesini engelleyen ve onun yolunu tıkayanların yalnızca yabancı ekler, kelimeler ve kurallar olmadığına dikkat çekmek, birleşik yapıda olan klişeleri de sarsarak onları Türkçeleştirmeye çalışmıştır. T. Banguoğlu, bu çalışmasında da 100 kelimeyi örnek olarak almıştır.

hane ile kurulmuş birleşiklerin günümüzdeki durumunu değerlendirecek olursak bunların büyük bir bölümü *kahvehane, hastahane, eczahane, dersane, ameliyathane, kumarhane, ibadethane* örneklerinde olduğu gibi klişe yapılarını korumuş ve değişmemiştir.

aşhane, aş evi; misafirhane, konuk evi; hapishane, ceza evi, tutuk evi; dikimhane, dikim evi, idarehane, yönetim yeri veya doğrudan yönetim; *rasathane, gözlem evi; sefarethane, elçilik; tamirhane, onarım yeri; bakım evi* gibi bir grup birleşik kelime ise doğrudan yerlerini Türkçe kelimelere bırakmıştır.

Bu konuda asıl üzerinde durulması gereken husus *hane* kelimesinin yalnızca yabancı kökenli kelimelere değil *yazı, balık, yatak, döküm, bataklık, aş, boya, buz, kayık* gibi Türkçe kelimelere de getirilmiş ve yıllarca kullanılmış olmasıdır. Bu bakımdan bu tür biçimlerin Osmanlı Türkçesi'nin gelişme süreci içinde oluştuğunu unutmamak gerekir.

-*hane* örneğine benzeyen ve birleşik kelime yapmaya yarayan bir başka kelime gene Farsça olan *name*'dir¹¹. T. Banguoğlu Türkçeleştirmeye çalıştığı diziye daha çok "vesika, yazılmış şey" anlamına gelen *name* kelimesiyle kullanılmış birleşikleri de almıştır. *itimatname, ihtarname, beyanname* gibi örneklerde *kâdı* (*kağıdı* sözünün kısaltılmış biçimi) sözüyle karşılamaya çalıştığı *itimatkâdı, ihtarkâdı, beyankâdı* gibi örnekler ilgi görmemiş, bazıları *ehliyetname, sürücü belgesi* örneğinde olduğu gibi başka yollardan Türkçeleşmişse de büyük bir bölümü

10 *Dil Bahisleri*, 112. s.

11 *Dil Bahisleri*, 129. s.

bir yöntemle yazıldığını belirtir¹⁷. Gramer dersi Cumhuriyet döneminde önceleri okutulur, daha sonra 1935-1940 yılları arasında programlardan kaldırılır.

T. Banguoğlu, Türk gramerinin nitelikleri üzerinde dururken Türk gramerini yazacak kişinin kafasında başka dillerden gelme kalıpları bir tarafa bırakması ve meseleye objektif bir gözle bakması gereği üzerinde durur ve şu esasların göz önünde bulundurulmasını ister.

“1. Yeni Türk grameri planı, tasnifleri ve tarifleri hallolmak üzere Türk Dilinin kendi bünyesinden çıkarılacaktır.

2. Yeni Türk grameri dilin tarihî tekevvününe ve tabii tekâmülüne aykırı hükümleri ve unsurları ihtiva etmeyecektir.

3. Yeni Türk grameri modern dil ilimlerinin bütün mütalâlarından faydalanacaktır.”

T. Banguoğlu, yeni bir gelişme ve atılım dönemi olan Cumhuriyet döneminde Türk gramerinin en çok önem verilmesi gereken bölümünün yapı bilgisi olduğu üzerinde durur ve birtakım kavramlara Türkçe karşılık bulmak için öncelikle yapı bilgisinin malzemesinin ortaya konması ve bu malzemenin sınıflandırılmasının gerekliliği üzerinde durur ve şöyle der: “Türk gramerinin ise hemen hiç el sürülmemiş bir sahası kelime teşkil bahsidir . . . . Tanzimat’tan beri yazılan gramer kitaplarında buna ait bazı maddeler kelime sınıflarına göre yapılan bölümlerin içerisine serpiştirilmiş bir halde görülür. . . . Tanzimatçılar da Garbin yeni mefhumlarına karşılık bulmaya çalışırken gene Arap diline baş vurdular. Çünkü Arap istikaklarını biliyor fakat bir Türk istikak sistemini tanııyorlardı”¹⁸.

T. Banguoğlu’nun 1941 yılında yayımladığı *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*, Cumhuriyet döneminde bu alanda atılmış ilk adımdır. Bu kitap ülkede dil bilgisi öğretiminin gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bakanlık, bu kitaba dayanarak bir anket faaliyeti başlatmış ve aynı yılın Temmuz ayında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde anket sonuçlarının tartışıldığı bir kongre düzenlenmiştir. Bu kongreye alanla ilgili öğretmenler, uzmanlar, yazarlardan oluşan 400 kişi katılmıştır. Kongre öncesi kitap hakkında yoğun eleştiriler yapılmıştır. Bu eleştirilerin çoğu kitaptaki değerlendirmelerle, uygulanan yöntemle ve yapılan sınıflandırmalarla ilgili değildir¹⁹.

17 *Dil Bahisleri*. 36. s.

18 *Dil Bahisleri* 64. s.

19 *Dil Bahisleri*. 147. s.

T. Banguoğlu, *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*'nde ve daha sonraki kitaplarında terimlere çok önem vermiştir. Kitaplarını okurken onun daima terim sıkıntısı çektiğini hissederiz. Kitaplarının hemen her yerinde terim önerilerinde bulunur, geçmişle bağ kurmaya çalışır. *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*'nde *vokal* ve *konsonant*'tan bahsederken parantez açar, *vokal* için "sedalı harf, sait", *konsonant* için "sedasız harf, samit" diye gösterir.

Daha sonra yazdığı *Türkçenin Grameri*'nde ise *konsonant*'ı sesdeş, *vokal*'i ise *sesli* terimiyle karşılar. A.H.T.G.'de akkuzatif, datif, lokatif, ablatif, genitif diyerek isim hallerini beş bölümde ele alan T. Banguoğlu bu terimlerle Osmanlıca karşılıkları arasında bir bağ kurar ve *akkuzatif*'in "mefulün bih veya i'li meful", *datif*'in "mefulün ileyh veya e'li meful", *lokatif*'in "mefulün fih veya de'li meful", *ablatif*'in "mefulün anı veya den'li meful", *genitif*'in "muzafün ileyh" olduğunu belirtir.

Okul kitaplarına *i hali*, *e hali*, *de hali*, *den hali* diye yansıyan bu terimler *Türkçenin Grameri*'nde sırasıyla *kimi hali kime hali*, *kimde hali*, *kimden hali*, *kimin hali* olur.

T. Banguoğlu, Londra'dan döndükten sonra Türk Dil Kurumu yayınları arasında 1959'da yayımladığı *Türk Grameri Birinci Bölüm Sesbilgisi* bu alanda yapılmış ciddi bir eserdir. Bu çalışmanın Türkiye'de ağız araştırmalarıyla ilgili yayınların artmasında önemli rolü vardır. Kitap diğer çalışmalarda olduğu gibi ses bilgisi terimleri yapma ve geliştirme çabası içindedir. Kitabın Önsöz'ünde bu konuda şu açıklama bulunmaktadır:

"Kullandığımız terimleri Fransızca karşılıklarıyla birlikte ve iki liste halinde kitaba ekledik. Bu yolda milletçe girişilen yaratma gayretine katılmamız tabiidir. Okul kitaplarında kullanılan fakat ihtiyacımızın küçük bir kısmını karşılayan terimlerin çoğunu muhafaza ettik. Bunun dışında kullanışları benimsedik. Mühimce bir kısmını ise, burada biz teklif etmiş oluyoruz. Biz terimlerin yaşayan Türkçeden yaratılması tarafhsıyız.

Ancak Türk dillerinin tasviri için şimdiye kadar kullanılmış olan milletlerarası terimler de oldukça kifayetsizdir. Biz bunları ihtiyaca göre tamamlamaya çalıştık ve Türkçe için yeniden koyduğumuz terimleri de Fransızcaya tercümelemleri ile birlikte ayrı listeler içinde gösterdik".

T. Banguoğlu'nun beklenen grameri, İstanbul'da 1974 yılında *Türkçenin Grameri* adıyla yayımlandı. Daha önce yayımladığı ses

bilgisini büyük ölçüde içeren bu gramerde yapı bilgisine geniş yer verilmiştir. Bu bölümle ilgili kendisinin yaptığı açıklama şöyledir:

“Türkçe'nin kendine dönme ve terimleşme devrinde onun yaratıcı ve doğurucu gücünü iyi tanımak ve doğru kullanmak gerektiğine inandığımız için bu bahsi genişçe tattuk. Burada yazı dilimizin son 60 yıllık yeni kazançları ile birlikte bu güzel gelişmeyi bulandıran, kimisi kullanışa bile girmiş görüntü kelimelerden (mot-fantome) de örnekler verdik. Dolayısıyla Türkçe kelime yapımında doğru ve yanlış nedir? Bunu anlatmaya çalıştık.”

Kitabın üçüncü bölümü ise kendi adlandırmasıyla “Sözdizimi”ne yani cümle bilgisine ayrılmıştır.

T. Banguoğlu *Ses Bilgisi* kitabında olduğu gibi burada da “Adlandırma” başlığı altında bir terim dizini yapmıştır.

T. Banguoğlu, bir dil bilimeci olarak yazı inkılâbını “Atatürk'ün şahsına has büyük kararlardan biri²⁰” olarak görür ve 1941 yılında yazdığı “Yazı ve İmlâ” adlı makalesinde bu hususta şöyle der: “Yeni yazı bu 12 sene içinde eskisini tamamiyle istihlâf ederek yeni bir münevver neslin yegâne vasıtası olmakla kalmamış aynı zamanda vadettiği en feyizli inkişafı geniş ölçüde tahakkuk ettirmiştir. Artık yazı inkılâbına kazanılmış bir ictimaî zafer gibi bakıyoruz.”²¹

T. Banguoğlu, yazı inkılâbiyle imlâ meselesini birbirinden ayırır. “Bizim artık bir yazı meselemiz yoktur” derken imlânın ise henüz halledilmediği üzerinde durur. Bu konudaki açıklaması şöyledir:

“1. Bizde imlâ işi, bir tadilat ve ıslahat işi değildir, bir tespit ve tanzim işidir. Yazının tekerür etmiş olan esaslarına sadık kalarak ve ancak gramerin ve tatbikatın icaplarına uyarak Türk imlâsını tedvin edeceğiz.

2. İmlâ meselesi ancak bir kül halinde ele alınarak bir sistem dahilinde vaziyle hallonulabilir. Lûgat ve gramere ait olan meseleler, aynı sistem dahilinde hal suretlerine bağlanacak ve bu imlâ kaideleri tanzim edilecek, Türk lûgatine ve telif edilecek Türk gramerine esas olacaktır.

3. İmlâ meselesi tefarruatlı bir iştir. İmlânın birkaç prensiple bir çırpıda halledilebilecek büyük meselelerinin yanı başında tali kaide-

20 *Dil Bahisleri*. 45. s.

21 *Dil Bahisleri*. . . . .

lere bağlanması lâzım gelen yüzlerce küçük meseleleri ve münferit hal suretlerine muhtaç istisnaları vardır. Bunun için mahdut miktarda kaidelerle yazıyı şemalaştırmaya çalışmamak, imlâ işini bütün teferuatıyla ihtiva eden bir proje vücuda getirmek lâzımdır.”²²

1985-1986 yılları arasında aslı üye olarak katıldığımız Türk Dil Kurumunun Bilim Kurullarında bazı yazım meseleleri üzerinde tartışırken T. Banguoğlu, yazının, dilin bütün seslerini yansıtmaya imkân olmadığını aksi halde pek çok yazı işaretine ve harfe gerek olduğunu belirtti ve sonuç olarak yazımın bir teamül meselesi olduğu üzerinde durdu. Onun bu açıklaması uzlaşmayı sağladı, tartışmalara yön verdi.

T. Banguoğlu'nun üzerinde en çok durduğu konuların başında terim meselesi gelir. “İstilah ve imlâ bir gramer müellifinin muhtaç olduğu ilk âletlerdendir” der²³. Tanzimattan Cumhuriyete kadar oluşmuş ve büyük ölçüde yerleşmiş terimlerin Arapça köklere dayandığını, Lâtin kökenli terimlerin ise, önceleri pek revaçta olmadığını belirten T. Banguoğlu, Cumhuriyet döneminde girilen Türkçe terim çalışmalarına kendisi de katılmıştır. O, Türkçe terimlerin aceleyle getirilmesinin bir zaruret olduğunu söylerken, yeni Türkçe terimlerin “Arapçalarıyla kıyas edilemeyecek kadar anlaşılır ve kolay” olduğu üzerinde durur ve önerilen terimlerin tartışılması, uygulayıcılar tarafından aksayan yanlarının gösterilmesini ister.

T. Banguoğlu'nun Anayasa'daki bazı terimler üzerinde dururken yaptığı açıklamalar ilgi çekicidir. Eskiden beri sürüp gelen ve terim olacak sözün gündelik dilde kullanılanlardan farklı olması gerektiğini savunan zihniyeti doğru bulmaz. “Hukuk dilinde *şirket* yerine *ortaklık*, *içtima* yerine *toplantı*, *sirkat* yerine *hırsızlık* diyemezdik. Bunların yerine terim olarak bir başka türlü kelimeler oturmasını beklerdik. Bu kelimeler Türkçe olacaktı. Ama bizim evde konuştuğumuz kelimelere benzemeyecekti”²⁴ biçiminde ifade edilen bu meseleyle ilgili 1945 Anayasasında kullanılan dili takdir eder ve konuşma dilinden alınan ve terim olarak geçen sözlere şu örnekleri verir:²⁵ *ilga etmek, kaldırmak; tatil, ara verme; icra, yürütme; terfi, yükselme; istifa, çekilme; şeyhuhat, kocama; isticvap, sorgu vb.*

22 *Dil Bahisleri*, 61. s.

23 *Dil Bahisleri*, 145. s.

24 *Dil Bahisleri*, 243. s.

25 *Dil Bahisleri*, 249. s.

Siyasî gelişmelerin dili de etkilediği üzerinde duran T. Banguoğlu, Anayasa metinlerinde kullanılan dili Türk dili açısından çok önemli bulur. 1924 yılında çıkan *Teşkilâtı Esasiye Kanunu* ile 1945'te kabul edilen *Anayasa* arasında bir karşılaştırma yapar. 1945'te çıkan Anayasa'nın *Teşkilâtı Esasiye Kanunu*'nun aynen Türkçeye aktarılmış şekli olduğunu belirtir.

T. Banguoğlu, özellikle 1970'li yıllarda başlayan ve giderek artan Batı kökenli kelimelere karşı çıkmıştır. 7 Mart 1976 tarihinde yaptığı televizyon konuşmasında "Şimdi siz bize güzel Türkçe adlar veriyorsunuz. Bana *konuşmacı* diyorsunuz. Dinleyen vatandaşlara *dinleyici* diyorsunuz. Biz bundan memnunuz. Ama niçin kendinize birtakım yabancı isimler verirsiniz *spiker* gibi, *prodüktör* gibi²⁶ der.

T. Banguoğlu *sıhhi muayene* karşılığı için *sağlık yoklaması* sözünü önermişti. Bu gün bu sözün *sağlık kontrolü* olması düşündürücüdür.

T. Banguoğlu, 1970'li yıllardan itibaren yalnızca Batı kökenli kelimelere değil, Türkçenin kurallarına uymayan ve giderek yaygınlaşan birtakım yapma kelimelere de karşı çıkmış, dil yanlışlarını eleştirmiştir. *Tercüman* gazetesinde bu konuda yazdığı pek çok yazıda dilin kurallı yapısı üzerinde durmuştur. Bu yazılarıyla T. Banguoğlu eğitimcilik ve öğreticilik özelliğini devam ettirmiştir.

T. Banguoğlu, ömrünü Türkçeye adanmış bir dil bilginidir. Doğruyu aramış, Türkçenin kurallarına uygun olan biçimleri göstermeye çalışmış, Arapça ve Farsça kuralların gereksizliğini savunmuş, Arapça ve Farsça kelime ve eklere karşılıklar önermiştir. Önerilerin bazıları bu gün belki yadırganabilir *mesul* için neden *sualli* sözünü önermiş de *sorumlu* sözünü tercih etmemiştir. Burada *sorumlu* biçiminin daha sonraki yıllara ait olduğunu unutmamak gerekir. Öte yandan T. Banguoğlu *kanaat* için önerilmiş olan *kanı* sözüne neden itiraz etmiştir. O, dilde kurallı olmaya dikkat etmiş çok yönlü düşünerek önerilen sözün, aynı köke dayanan yabancı kelimenin öteki türevlerini kapsamasını da göz önünde tutmuştur. Kısaca onun Türkçeleştirme yolundaki tutumunu dönemi içinde değerlendirmek gerekir. İlk amacın Arapça ve Farsça kuralların hakimiyetini kırmak olduğu düşünülürse yapılan işin önemi, çağı içinde gerçekten büyüktür.

T. Banguoğlu'nun çeşitli yazılarında ve gramerinde üzerinde durduğu, olumlu veya olumsuz yönde eleştirdiği kelimelerin sayısı pek

²⁶ *Dil Bahisleri*, 198 s.

çoktur. Sözlük çalışmaları ve dil tarihi açısından dikkate değer olan bu kelimeler, dizin halinde geçtiği yerler belirtilerek verilmiştir. Tutulan yol, Türkçeleştirmede bir basamaktır. Bol örneklerle oturtulmaya çalışılan sistemde daima Türkçenin ses, yapı, anlam ve anlatım dizisi göz önünde bulundurulmuştur. Bu kelimelerle ilgili açıklamalar sayfa numaraları verilen eserlerde bulunabilir.

T. Banguoğlu, yeni harflere geçtikten sonra imlâ, gramer ve sözlük alanında karşılaşılan güçlükleri çözmekte, sorunlara çare aramakta önemli katkısı olmuştur. Atatürk'ün kurmuş olduğu fakültemizde görev yapması ve bu millî davaya katılması, biz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı mensaplarımızın gururudur.

D İ Z İ N

TÜRKÇE - OSMANLICA

— A —

acıklı, feci, TG. 47
 açık, vazh, TG. 250, alenî DB. 249
 açıktan, alenî DB. 271, 187, 188
 açık kalmak, inhilâl etmek, DB. 250
 açılış, küşat TG. 262
 ad çekme, Kur'a DB. 250
 adıyla, ismen TG. 186
 ağaçlık, nahlistan, şeceristan DB. 138
 akçahi, malî DB. 272
 akım, cerayan TG. 254
 alçaklık, denilik, denaet DB. 176
 almak, cibayet etmek DB. 250
 altıgen, müseddes DB. 362
 anadan, irsî DB. 272, 187
 ânât, ayırtı TG. 274
 and içme, tahlif DB. 250
 andlaşma, muahede DB. 250
 andlaşmakâdı, muahedename DB. 131
 anlaşmazlık, ihtilâf TG. 271
 anlayış, zihniyet TG. 263
 araç, vasıta TG. 40
 aramak, taharri etmek DB. 274
 arasında, meyanında DB. 247
 araştırma, taharri TG. 265
 araştırmak, taharri etmek TG. 291
 araştırmakâdı, tetkikname DB. 133
 ara verme, tatil DB. 250
 ardıl, meteakip TG. 368
 arıtma, tasfiye TG. 265
 art taraf, halfî DB. 275
 artçı, dümdar TG. 163 DB. 125
 artırma, müzayede TG. 265
 artış, tezayüt TG. 262
 aşâğılık, âdi DB. 187 suffî TG. 196
 aşevi, aşhane DB. 114
 ata erkil, pedersahi DB. 368
 ayaklı, mukaffa, kafiye DB. 171
 aykırı, münafi, mugayir, muhalif DB. 247
 aykırılık, mübayenet, mübayinlik DB. 177,
 muhalefet, muhaliflik DB. 177
 aylık, şehri DB. 190, 271
 ayrıcalık, imtiyaz DB. 251

ayraksız, bilaistisnâ DB. 248
 ayrılmaz, layenfek TG. 271
 ayhız, killet TG. 196

— B —

bağdaşmakâdı, ittifakname DB. 131
 bağışlamakâdı, hibename DB. 130
 bağış, KG. 40
 bağlı, tabi, merbut, menut DB. 249
 bağlık, bağistan DB. 137
 bağlıkkâdı, sadakatname DB. 132
 baharlık, baharistan DB. 137
 bakan, vekil TG. 235
 bakmak, ruyet etmek DB. 247
 balikhane, balıkevi DB. 114
 barış, sulh TG. 262
 barışçı, sulhperver TG. 263
 barışık, hazarî DB. 271
 barışkâdı, sulhname DB. 132
 barışmakâdı, müsâlâhaname DB. 132
 baş göstermek, hudus etmek DB. 247
 başkalamak, tagyir etmek DB. 251
 başkan, reis DB. 251
 başkanlık, riyaset DB. 252
 başkent, makar DB. 252
 Başkırdeli, Başkırdistan DB. 137
 başlangıç, mebde TG. 47
 başlayarak, itibaren TG. 236
 başman, reis DB. 363
 başvurma, müracaat DB. 250
 bayrakçı, bayrakdar DB. 124.
 bedizel, bedî'i DB. 365
 belirten, muayyin TG. 235
 belirti, araz TG. 274
 belleten, bulletin DB. 359
 belli, muayyen DB. 250
 benzerlik, müşabehet DB. 178
 benzetmeli, teşbihî DB. 272
 beşgen, muhammes DB. 362
 bildirim, beyanname DB. 250
 bildirmek, beyan etmek DB. 250
 bildirmekâdı, tebliğname DB. 132
 bilerek, kasten TG. 236

bilinmez, gayrimalûm TG. 271
 birleşik, müttehîd TG. 250
 bitişik, muttasıl TG. 250
 bolluk, mebzuliyet TG. 196
 bollukla, mebzulen TG. 186
 boş, münhal DB. 250
 boşaltma, tahliye TG. 265
 boyut, buut DB. 365
 bozarak, nakzen TG. 236
 bozma, fesih DB. 250, nakz TG. 265
 bölen, kasım TG. 235
 bölge, muntaka DB. 251
 bölme, taksim TG. 265
 bölüm, fasıl DB. 248, TG. 254
 bölünen, makzum TG. 235
 bölünmek, münkasem olmak DB. 247
 buğuevi, buğuhane DB. 114
 buluş, icat TG. 262
 buluşmayeri, telâkigâh DB. 137
 bunaklık, ateh DB. 176
 buzevi, buzhane DB. 114
 bünyeden, bünyevî DB. 271
 bütün, bi'lcümle DB. 248
 büyüülü, sihir-kâr TG. 193

— Ç —

Çağatayî, Çağatayca DB. 188
 çağrı, davet DB. 251
 çalılık, mugaylânistan DB. 138
 çapraşık, muğlak TG. 250
 çarpıntı, halecan TG. 259
 çarpışmak, müsademe etmek TG. 290
 çekiliş, keşide TG. 262
 çekilme, istifa DB. 250
 çekimli, tasnifi DB. 272
 çekimsemek, istinkaf etmek TG. 283.
 çekül, şakul DB. 368
 çekişmek, tenakuz etmek TG. 290
 çevirme, mütercem TG. 267
 çevirmen, mütercim DB. 363
 çıkarıcı, menfaatperest TG. 260
 çıkarma, ihraç, fark TG. 265
 çıkmak, sadır olmak DB. 250
 çocukluk, sabilik, sabavet DB. 178
 çoğul, cemi DB. 368
 çokgen, mudalla DB. 362
 çokluk, ekseriyet DB. 250
 çözmek, halletmek DB. 250
 çözünür, münhal TG. 260

— D —

dağılıp, tevezzu TG. 263
 dağınak, müteferrik TG. 250
 dağıtım, tevziat TG. 255
 danışman, müşavir DB. 363
 danıştay, şurâidevlet, devlet şurası DB. 368,
 KG. 40
 davranış, tavır TG. 262
 dayanak, istinatgâh DB. 136
 dayanaklı, sebatkâr TG. 193
 dayanarak, istinaden TG. 236
 değerli, kıymetdar TG. 193
 değişiklik, tadil DB. 250
 değişerek, tebdilen TG. 236
 değişmez, layetegayyer TG. 271
 delice, mecnunane TG. 161
 delilik, cinnet TG. 196, DB. 176
 demirevi, demirhane DB. 114
 denemeli, tecrübi TG. 193
 denizaltı, tahtelbahir KG. 36
 denmek, ıtlak olunmak DB. 247
 deprem, zelzele TG. 254
 dergi, mecmua KG. 36
 derleme, muktataf TG. 267
 dernek, cemiyet DB. 249, KG. 36
 dışarıdan, haricen TG. 169
 dışyüzlü, dışyüzcü, zahiri DB. 273
 dikenlik, hâristan DB. 138
 dikgen, kaime DB. 362
 dil, lisan DB. 243
 dilekçe, istida DB. 367
 dilekçi, müstedi DB. 172, 251
 dilekkâdı, istidaname DB. 131
 dinlenmeyerî, istirahatgâh, aramgâh DB. 136
 dinleyen, sami' TG. 235
 dinsel, KG. 40
 dirimlik, hayati DB. 271
 diyelek, dialecte DB. 359
 doğan, doğacak, mütevellit, münbais DB. 248
 doğmak, münbais olmak DB. 247
 doğrultu, istikâmet TG. 274
 doğum, tevellüt TG. 254
 doğuştan, fitri DB. 189, 187.
 dokunulmazlık, masuniyet TG. 271, DB. 251
 donatım, techizat TG. 255
 dökümevi, dökümhane DB. 114
 dönел, deveranî DB. 361

dönüş, avdet TG. 262
 dönüşlü, mutavaat TG. 263
 dönüşmek, istihale etmek TG. 290
 dörtgen, zu erbaatü'l-adla' DB. 362
 dörtlük, rubai DB. 271, TG. 196
 dural, sakin DB. 361
 durum, vaziyet TG. 254, DB. 251
 durumsamak, tereddüt etmek TG. 283
 duruşmak, mürafa etmek TG. 290
 düşkünlük, zillet DB. 179
 düşmanlık, husumet DB. 177, TG. 196
 düşme, sukut TG. 265
 düşük, sakat TG. 250
 düşünür, mütefekkir TG. 260
 düşürmek, ıskat etmek DB. 247
 düzelterek, tashihen TG. 236
 düzeltici, musahhah DB. 171
 düzeltilmiş, musahhah DB. 171
 düzenleme, tanzimat KG. 51.
 düzenlemek, tanzim etmek DB. 251
 düzensiz, gayrimuntazam TG. 202
 düzey, KG. 40
 düzme, sahte TG. 267

— E —

edinme, kisbî DB. 274
 egemen, hâkim, hegemon DB. 362, KG. 39
 egemenlik, hâkimiyet DB. 362
 eğitim, maarif TG. 255
 eğitmen, mürebbi DB. 363
 ekleme, munzam TG. 267
 elçilik, sefaret TG. 196, DB. 178
 eleştirmek intikad etmek TG. 291
 enaz, lâakal DB. 248
 erginlik, rüşd DB. 248
 erk, kuvvet, iktidar DB. 251
 erkekçe, merdane TG. 161
 erkli, kadir DB. 170
 ertelemek, teciletmek DB. 251.
 esenlik, selâmet DB. 251
 eski, sabık DB. 249
 evrensel, universal DB. 359, KG. 39
 ezelden, ezeli DB. 272

— G —

gecikme, tehhur TG. 265
 geçerli, mer'i TG. 260
 geçici, muvakkat DB. 250

geçim, maişet TG. 254
 geçimyeri, maişetgâh DB. 136
 geçirme, teşvi' TG. 265
 geçiyeri, güzergah DB. 136
 geçme, mürur TG. 265
 gelenekçe, an'anevi TG. 161
 gelir, varidat DB. 250
 genel, DB. 360
 gerçekten, hakikaten TG. 169
 gerekirse, indel'icap DB. 248
 gereksiz, bilüzüm TG. 202
 güdüm, sevk ve idare TG. 254
 gelişmek, inkişaf etmek TG. 290
 gerçeklemek, tahkik TG. 265
 gezintiyeri, mesiregâh, seyirgâh, seyrangâh
 DB. 136
 gider, masraf TG. 260, DB. 251
 giderek, tedricî DB. 274
 gidiş, azimet TG. 262
 giriş, medhal TG. 262
 girmek, dahil olmak DB. 247
 gizli, hafi DB. 247
 gölgeli, sayedar TG. 193
 gölgelik, sayegâh DB. 137
 gönderen, mürsil TG. 235
 gönülden, kalbî TG. 159
 gönüllü, hasbî DB. 272
 görenekle, teamülen TG. 186
 görev, vazife DB. 369
 görmek, ifa etmek DB. 247
 görünmeyeri, tecelligâh DB. 137
 görünü, tayf TG. 259
 görünüşte, zahiren TG. 167
 görüş, noktai nazar TG. 263
 görüşme, müzakere DB. 250
 görüşmek, müzakere etmek DB. 290
 gösterir, mübeyyin DB. 248
 göstermek, irae etmek DB. 247
 gözetim, nezaret DB. 250
 gözönü, nazargâh DB. 136
 güçlü, kavi DB. 170, muktedir DB. 171
 güler yüzlülük beşâset DB. 176.
 güllük, gülistan DB. 135
 gündelik, yevmî DB. 191
 gündüzlü, nehari DB. 190
 günkâdı, rużname DB. 132
 günlük, gündelik yevmî TG. 196

güvenlik, asayiş DB. 251
güvensizlik, ademitimat TG. 202

— İ —

içeriden, dahilen TG. 169
içten, derunî DB. 187, 188, 271
iç tüzük, nizamnamei dahilî DB. 257
iç yüzce, içyüzlü, batını DB. 188, 273, TG. 163
idam yeri, siyasetgâh DB. 137
iğrenti, istikrah TG. 259
ikiyüzlü, mürayi DB. 172
ilçe, kaza DB. 367, KG. 40
ilerleme, terakki DB. 250
ilgili, alâkadar, müteallik DB. 251, TG. 193
ilişik, münasebet DB. 250
İlke, KG. 40
ilkel, iptidaiî DB. 361
imge, image KG. 39, DB. 359
incelemek, tetkik etmek DB. 251
indirim, tenzilât TG. 255
indükleme, induction DB. 359
inleme, naliş TG. 265
istekli, talip DB. 172, hahişger TG. 193
istemekâdı, talepname DB. 132
ister, icap TG. 260
iş bölümü, taksimi a'mal KG. 36
işler, umur DB. 247
işlev, üf'üle, amel DB. 369
iyileştirme, ıslahat KG. 51
iyilikçi, hayrîkâr TG. 163

— K —

kabalık, gîlzet DB. 177
kabuklu, kısrî TG. 193
kabuksu, kısrî DB. 272
kaçak, firarî DB. 274
kaçınılmaz, gayrı kabili ictinap TG. 271
kaldırmak, ilga etmek DB. 250
kalkış, hareket TG. 262
kamu, amme DB. 251
kamulaştırma, istimlâk ve istimval etmek DB. 252
kamusal, communal DB. 267
kamutay, umumî heyet DB. 368
kanı, kana'at DB. 365
kanıt, kana'at DB. 365 KG. 39
kanlı, demevî DB. 188, TG. 193

Karakalpakeli, Karakalpakistan DB. 138
karışık, müşevves TG. 250
karma, muhtelit TG. 267
karşılama, istikbal TG. 265
karşılaştırma, mukayese TG. 265
karşılık, bedel DB. 250
karşılıklı, mütenazır DB. 249
katılan, müdahil TG. 235
katılmak, iltihak etmek DB. 250
katma, mülhak DB. 250, TG. 267
kavram, mefhum DB. 251
kavrayış, telakki TG. 263
kaynak, menba TG. 47
Kazakeli, Kazakistan DP. 138
kazıcı, hafir DB. 170
kendince, indî DB. 187, 272
kendinden, tev'i DB. 272
kesin, kat'i DB. 251, 274
kesinlik, kat'iyet TG. 196
kılış, amel TG. 263
kınamak, muaheze etmek DB. 251
Kırgızeli, Kırgızistan DB. 138
kışık, şitaiî DB. 187, 190
kızgın, hadit DB. 170
kişilik, şahsiyet TG. 196
kocama, şeyhuhat DB. 250
kolluk, zabıta DB. 251
komut, commande DB. 359, KG. 39
konu, mevzû TG. 47
konukluk, müsaferet DB. 177
korkaklık, cebanet DB. 175
korkunç, müthiş DB. 172
koruma, mahafaza TG. 265
korumak, vikaye etmek DB. 247
koruyucu, hamî DB. 170
koşul, şart DB. 368
kovumsamak, istiskal etmek TG. 283
kovuşturmak, takibat yapmak TG. 291
koymak, vaz'etmek DB. 250
kökten, cezri, TG. 169, DB. 187, 188, 271
köşegen, kutur DB. 362
kulaktan, semaî TG. 169
kullanmak, istimal etmek DB. 247
kulluk, esaret DB. 176
kurşunsu, kurşunî DB. 272
kurtuluş, halâs TG. 262
kurucu, banî DB. 170
kural, heyet DB. 368

kuruluş, teşkilat DB. 250, TG. 263
 kurum, müessese TG. 254
 kurumlu, mütekebbir DB. 172
 kuruntu, evham TG. 259
 kuruntulu, müvesvis DB. 172
 küçültme, tasgir TG. 265

— M —

maddecilik, matérialisme KG. 70
 mutluluk, saadet DB. 251

— O —

okul, KG. 39
 okuma, kıraat TG. 265
 okumak, kıraat etmek DB. 247
 okur, kari TG. 260
 okutman, lecteur DB. 363
 okuv, kıraet DB. 369
 olağanüstü, fevkalade DB. 248
 oluş, tekevvin TG. 263
 oluşmak, teşekkül etmek TG. 290
 omurgalı, fıkarî DB. 272
 onamak, tasdik etmek DB. 251
 onarım, tamirat TG. 255
 ortaklaşa, ma'şerî DB. 274
 ortaklık, şirket DB. 249
 ortalama, vasatî DB. 274
 ortam, KG. 40
 orun, mevki TG. 47
 ötsu, haşîşî DB. 272
 oturmak, ikâmet etmek DB. 250
 oturum, celse DB. 250, TG. 254
 oy, rey DB. 251

— Ö —

ödeme, tediye TG. 265, DB. 249
 ödenek, tahsisat DB. 251
 ödenti, aidat TG. 259
 öfkeli, gazap DB. 170
 öğretim, tedrisat TG. 255
 öğretmen, muallim DB. 363
 ökmen, hakim DB. 363
 ölen, müteveffa TG. 235
 ölüm, vefat TG. 254, DB. 249
 ölümsü, mevtaî DB. 272
 ölümsüz, lâyemut TG. 202
 önce, evvel DB. 249
 önceden, kabî DB. 169, 187, 189, 272

öncü, pişdar TG. 163, DB. 126
 önleyici, vaki DB. 172
 övme, sitayiş TG. 265
 özel, hususî DB. 361
 özgü, KG. 40
 özlük, zatî DB. 271, TG. 196
 özürli, mâzur DB. 253

— S —

sağlama, mizan TG. 265
 sağlamlık, metanet DB. 177
 sağlık yoklaması, sıhhi muayene DB. 273
 saldırmazlık, ademi tecavüz TG. 271
 salgın hastalıklar, müstevli emraz DB. 247
 salmak, tarh, etmek DB. 251
 salt, mutlak DB. 251
 Samanoğulları, Samânîler DB. 367
 sanal, itibarî DB. 367
 sancakçı, sancakdar DB. 126, TG. 163
 sancakçı, sancakdar DB. 126, TG. 163
 sanık, maznun DB. 251
 saplantı, fikrî sabit TG. 259
 saptamak, tesbit etmek DB. 366, KG. 39
 sarsıntı, tezelzül TG. 259
 savaş, harp TG. 262
 savaşçı, muharip DB. 171
 savcı, müdei umumi DB. 252
 saygılı, hürmetkâr TG. 193
 sayılmaz, layuat TG. 271
 sayım, tadat TG. 254
 sayıştay, divanı muhasebat DB. 368
 saylav, milletvekili DB. 369
 saymak, addetmek DB. 247
 sayman, muhasip DB. 363
 secdeyen, secdegâh DB. 137
 seçik, bariz TG. 250
 seçilmiş, müntehap DB. 248
 seçim, intihap TG. 254
 seçme, müntehap TG. 267
 seçmek, intihap etmek DB. 247
 seçmen, müntehap DB. 363
 Selçuklu, Selçukî DB. 190, 272
 serdengeçti, fedâî DB. 274
 sertlik, huşunet DB. 177
 sevgikâdı, muhabbetname DB. 131
 sığınmak, ilticagâh DB. 136
 sığınmayeri, tahassungâh DB. 137
 sıkıyönetim, idarei örfiye DB. 250

sınav, imtihan DB. 369
 sırasında, esnasında DB. 247
 sıvlaşma, temeyyu' TG. 265
 siyasa, KG. 40
 son, hitam DB. 247
 sonradan, muahharen TG. 169
 sonuç, netice DB. 251
 sorgu, istievap DB. 250
 sorgukâdı, istievapname DB. 131
 sorgulanmak, istievap edilmek DB. 251
 soru, sual DB. 251
 sorum, mesuliyet DB. 250
 soruşturma, tahkikat yapmak TG. 291
 soykâdı, şecerename DB. 132
 söylemek, irat etmek DB. 247
 söylenti, şayia TG. 259
 söylev, nutuk DB. 369, KG. 40
 söz, kelâm DB. 247
 söze giriş, girizgâh DB. 136
 sözkâdı, kavilname DB. 131
 sözle, şifahen TG. 186
 sözleşme, mukavele DB. 250
 sözleşmekâdı, mukavelename DB. 131
 sözleşmeyle, bamukavele TG. 186
 sözlü, şifahî DB. 186, TG. 193
 sözmen, natuk DB. 363
 suç, cürüm DB. 249
 suçlu, mücrim DB. 171
 suçüstü, cürmü meşhut DB. 251
 sunuş, maruzat TG. 263
 süngersi, isfenci DB. 272
 sürekli, daim DB. 170
 sürüm, revaç TG. 254

— T —

takma, müstear TG. 267
 tamamlamak, ikmal etmek DB. 249
 tanklık, şehadet DB. 178
 tartışma, münakaşa DB. 250
 tartışmak, münakaşa etmek TG. 290
 tartışmasız, bilâmünakaşa TG. 202
 taşınmaz, gayrimenkul TG. 271
 taşlık, sengistan DB. 138
 tek başına, münferiden DB. 250
 tekil, müfret DB. 368
 toplantı, içtima TG. 47
 topluca, müçtemian TG. 161
 toprak, arazi DB. 248

tören, merasim DB. 251
 tutarlı, münsecim TG. 260
 tutum, hattı hareket TG. 254
 tutumlu, tasarrufkâr TG. 193
 türev, müştak DB. 369
 Türkçe, Türki DB. 186
 tüzük, nizamname DB. 251

— U —

uğursuzluk, nuhuset DB. 178
 ulusal, millî DB. 361
 utanganlık, hicap DB. 177
 uyanık, müteyekkız TG. 250
 uyanış, intibah TG. 262
 uyarak, tevfikân TG. 236
 uygulamak, tatbik etmek DB. 251
 uygun, mutabık, muvafık, münasip DB. 249
 uyrukluk, tâbiiyet DB. 251
 uyuşmazlık, ademi i'tilâf TG. 271
 uzantı, istitale TG. 259
 uzatmak, temdit etmek DB. 247
 uzlaşmakâdı, itilâfname DB. 131
 uzman, fachmann (mütehassıs) DB. 363

— Ü —

üçgen, trigonos, müselles DB. 361
 ülkücülük, idéalisme KG. 59
 ülkücülük, idealirme KG. 59
 üreme, müştak TG. 267
 ürküntü, tevahhuş TG. 259
 üzüntü, teessür TG. 259

— V —

varış, muvasalet TG. 262
 verimci, verimkâr DB. 122

— Y —

yabancı, ecnebi DB. 249
 yakalamak, derdest etmek DB. 247
 yaklaşık, takribî DB. 274
 yalanlamakâdı, tekzipname DB. 133
 yanal, canibî DB. 361
 yancı, canipdar DB. 124
 yanılarak, zuhulen TG. 236
 yanılmaz, lâyuhti TG. 271
 yanında, nezinde DB. 247
 yapım, i'malât TG. 255
 yapıntı, tesni' TG. 259

yapma, sun'î TG. 267
 yararlı, müfit DB. 171
 yararlılık, liyakat TG. 196, DB. 177
 yaratılıştan, hilkatén TG. 169
 yargı, kaza DB. 251
 yargıç, hâkim DB. 253
 yargılama, muhakeme DB. 252, 253
 yargıtay, temyiz mahkemesi DB. 368
 yasak, memnu DB. 248
 yasaklı, memnu DB. 250
 yasama, teşri DB. 252, TG. 265
 yasalı, meşru DB. 252
 yatılı, leyli DB. 272, TG. 193
 yayım, neşriyat TG. 255
 yayımcı, neşir DB. 172
 yaymak, neşretmek DB. 250
 yazar, muharrir TG. 260
 yazılı, tahriri DB. 272, 186, 190
 yazıyla, tahriren TG. 186
 yazlık, sayfi DB. 187, 190
 yedek, ihtiyat DB. 248
 yedigen, müsebbâ DB. 362
 yemekevi, yemekhane DB. 116
 yemeklik, gıdaî DB. 187, 271
 yeni, lâhik DB. 249
 yenilemek, tecdit etmek DB. 247
 yer, merci DB. 250
 yerel, mahallî DB. 361
 yerinde, mahallen TG. 167
 yerleşik, mütemekkin TG. 250

yerleşmiş, mütemekkin DB. 248
 yerli, mahallî TG. 193, DB. 189, 186, 272
 yeterlik, kifayet TG. 260, DB. 177, ehliyet
 DB. 251
 yetersiz, nakafi T.G. 202
 yetimevi, yetimhane DB. 116
 yetki, salâhiyet DB. 251
 yıkıntı, harabe TG. 259
 yıl, sene DB. 249
 yıllık, senevî DB. 190, 187, TG. 196
 yiyicilik, irtikâp DB. 250
 yoklamak, muayene etmek DB. 250
 yoksun, KG. 40
 yorum, tefsir TG. 254
 yorumlamak, tefsir etmek DB. 251
 yönelmek, teveccüh etmek DB. 251
 yönetmen, idareci DB. 363
 yumuşaklık, mülayemet DB. 177
 yuvarlaksı, kürevî DB. 272
 yükleme, tahmil TG. 265
 yüklemek, tahmil etmek DB. 247
 yükselme, terfi DB. 250
 yükselmek, ilâ etmek DB. 247
 yürütme, icra DB. 250, TG. 265
 yüzden, sathî DB. 272

— Z —

zorlayıcı, zecrî DB. 274
 zoralmı, müsadere DB. 250

OSMANLICA - TÜRKÇE

— A —

acini, macunsu DB. 272*
 acz, acizlik DB. 176
 adali, adaleli DB. 188
 ademi devam, devamsızlık DB. 248
 ademi iktidar, iktidarsızlık DB. 248
 ademi i'tilâf, anlaşmazlık TG. 271
 ademi tecavüz, saldırmazlık TG. 271

adilâne, adilce DB. 108
 administratif, idari DB. 182
 afaki, nesnel DB. 361
 ahenkdar, ahenkli DB. 124
 ahitnâme, pakt DB. 129, ahitkâdı DB. 130,
 andkâdı DB. 130
 ahkâm, hükümler DB. 248
 ahlâkiyet, ahlâkilik TG. 196
 ahval, haller DB. 248

* Kaynaktaki imlâ aynen korunmuştur

DB. *Dil Bahisleri*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1987.

TG. *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Ankara 1990.

KG. *Kendimize Geleceğiz*, Derya Dağıtım Yayınları, İstanbul 1984.

aidat, ödenti TG. 259
aidiyet, aitlik DB. 98
ailevi, ailece DB. 272, 188
âkil, akıllı DB. 170
âkilane, âkılca DB. 108
aklen, akılca DB. 103
alakâdar, alakalı DB. 124
alemdar, alemci DB. 124
aleniyet, alenilik DB. 98
aleyhdar, aleyhde DB. 124
alimâne, alimce DB. 108
amel, kılış TG. 263
ameli, pratik KG. 39
ameliyathane, ameliyat evi DB. 114
asi, isyancı DB. 170
amiyane, avamca DB. 108
ânat, ayırtı TG. 274
anudâne, inatla TG. 186
Arabi, Arapça TG. 161, DB. 186
Arabistan, Arapeli DB. 137
araz, belirti TG. 274
armudi, armutsu DB. 272
asabi, sinirli DB. 186, 188, TG. 193
asabiyet, asabilik DB. 98
asalet, asillik DB. 176
asaleten, asil olarak DB. 103
asilâne, asilce DB. 108
askeri, süel DB. 361
aslen, aslında DB. 103
asli, aslından DB. 188, 187
asliyet, aslilik DB. 98
asri, modern KG. 39
Asuri Asurca, Asurlu DB. 188, 187
Asyai, Asyalı DB. 188
âşari, ondahlık DB. 271
aşıkâne, aşıkça DB. 108
atfen, atıfla DB. 103
atalet, âtullık, hareketsizlik DB. 176
avdet, dönüş TG. 262
Avrupai, Avrupalı DB. 188
aynen, aynıyle DB. 103
ayniyet, aynılık DB. 98
azimet, gidiş TG. 262
azimkâr, azimli TG. 193, DB. 119
armudi, armutsu DB. 197

— B —

Bağdadî, Bağdath TG. 193
bağdeten, aniden TG. 169

bahadar, bahalı DB. 124
bahr, deniz KG. 36
bahusus, hususiyle TG. 186
balimezi, balyemez DB. 267
barname, yükkâdı DB. 130
barudî, barutsu DB. 197
baruthane, barut evi DB. 114
bedaheten bedehetle DB. 103
bedbinâne, bedbince DB. 108
bedenen, bedence DB. 103
bedeni, bedence DB. 272, 188, 187
behredar, behreli DB. 124
bekâret, bakirlik DB. 176
berberî, berberce, berberli DB. 188
Berberistan, Berbereli DB. 137
besatet, basitlik DB. 176
bestekâr, besteci TG. 163
betaet, batılık DB. 176
bidayeten, bidayetle DB. 103
bilakayd ü şart, kayıtsız şartsız DB. 248
bilâücret, ücretsiz TG. 202
bitaraf, tarafsız TG. 202
bitarafane, bitarafca DB. 108
bittesadüf, tesadüfen TG. 186
bittecrübe, tecrübeyle TG. 186
butlan, batıllık TG. 196, DB. 176, 175
Bülücistan, Bülüceli DB. 137

— C —

cahilâne, cahilce DB. 108, TG. 161
cambazhane, cambaz evi DB. 114
cansiperâne, cansiperce DB. 109
caniyâne, canice DB. 109
cazibedar, cazibeli DB. 125, 170
cebren, cebirle DB. 103
cefakâr, cefacı DB. 119
cehalet, cahillik DB. 176
cehennemî, cehennemsi DB. 272
celpname, getirtmekâdı DB. 130
cemilekâr, cemileci DB. 119
cemiyet, dernek KG. 36
cemiyetgâh, toplantı yeri DB. 136
cerihadar, cerihah B. 125
cesur, cesaretleli DB. 170
cesurane, cesaretle TG. 186
cevapname, cevapkâdı DB. 130
cevaz, caizlik DB. 176
cevelângâh, dolaşmayeri DB. 136

cevvaliyet, cevvalik DB. 98
 cidalgâh, savaşıyeri DB. 136
 ciddiyet, ciddilik DB. 98
 cilâdar, cilâh DB. 125
 cinnastikhane, cinnastikevi DB. 114
 cinsi, cinsel DB. 361
 cinsiyet, cinsilik DB. 98
 ciyadet, ceyyitlik DB. 176
 cizyedar, cizyeci DB. 125
 cüretkâr, cüretli DB. 119
 cüzîyet, cüzîlik DB. 99

— D —

Dağistan, Dağeli DB. 137
 dahilen, dahilden DB. 103
 dahiyâne, dahice DB. 109
 daimi, her günlük DB. 187
 dâimi, sürekli TG. 193
 damgâh, tuzak yeri DB. 136
 darphane, darbe evi DB. 114
 davetname, davetkâdı DB. 130
 defterdar, defterci DB. 125
 dehaletname, dehaletkâdı DB. 130
 demevi, kanlı DB. 186
 dervişâne, dervişce DB. 109
 desisekâr desiseci DB. 119
 dinen, dince DB. 103
 dostane, dostça DB. 109
 dünyevi, dünyalık DB. 271

— E —

ebediyet, ebedilik DB. 99
 eczahane, ecza evi DB. 114
 efsunkâr, efsunlu DB. 119
 ehliyet, ehlilik DB. 99
 elâstiki, esnek DB. 274
 elim, elemli DB. 170
 emanetdar, emanetçi DB. 125
 emaret, emirlik DB. 176
 emirname, emirkâdı DB. 130
 Ermenistan, Ermeneli DB. 138
 esasen, esasında DB. 103, TG. 167
 eşkâl, şekiller DB. 248
 evrak, kâğıtlar DB. 249
 Eyyubi, Eyyuplu DB. 189

— F —

faaliyet, faallik DB. 99
 fağfurî, fağfur DB. 273

fakirane, fakirce DB. 109
 fakır, fakirlik DB. 176
 Fârisî, Farsça DB. 187, 189, 272
 Farsistan, Farseli DB. 138
 fazl, faziletli DB. 170
 feraat, fecilik DB. 176
 fedekâr, fedacı DB. 119
 fena, fanilik DB. 187, TG. 196
 fennen, fence DB. 103
 ferden, fertçe DB. 103, 189, TG. 161
 feryatname, feryatkâdı DB. 130
 feyizdar, feyizli DB. 125
 fıkârî, fıkralı DB. 186, 189
 fiilen, fiille, fiilde DB. 103
 fikren, fikirce, fikirde DB. 103
 Frengistan, Frengeli DB. 138
 fuzulî, fazlalık TG. 196

— G —

gabavet, gabilik DB. 176
 gaddarâne, gaddarca DB. 109
 gaflet, gafillik DB. 176
 galebe, galiplik DB. 176
 galibiyet, galiplik DB. 99
 gangâh, gamyeri DB. 136
 garabet, garıplik, tıbaflık DB. 177, TG. 196
 garazkâr, garazcı DB. 119
 gayriciddi, ciddiyetsiz TG. 202
 gayrimahdut, sınırsız TG. 207
 gayrimümkün, imkansız TG. 202
 gayur, gayretli DB. 170
 gazhane, gazevi DB. 114
 Gaznevi, Gazneli DB. 189
 gazubane, gazupça DB. 109
 geysudar, geysulu DB. 125
 giyap, gaiplik DB. 177
 giyaben, giyapta DB. 104, giyabında TG. 167
 Gildanî, Gildanca, Gildanlı DB. 189
 gudruffî, kıkırdak DB. 273
 günahkâr, günahlı DB. 119
 Gürcistan, Gürcüeli DB. 138

— I —

ırken, ırkça DB. 104, TG. 161
 islahat, iyileştirme KG. 51

— İ —

ibadetgâh, ibadetyeri DB. 136
 ibadethane, ibadetevi DB. 114

- İblisane, İblisçe, Şeytanca DB. 109
 ibraname, ibrakâdı DB. 131
 İbrani, İbranlı, İbranca DB. 189
 ibrikdar, ibrikçi DB. 125
 icaz, vecizlik DB. 177
 icazetname, icazetkâdı DB. 131
 icazkâr, icazlı DB. 120
 icraen, icrayla DB. 104
 içtimagâh, içtimayeri, toplanmayeri DB. 136
 idareten, idarece DB. 104
 iddianame, iddiakâdı DB. 131
 ihbarname, ihbarkâdı DB. 131
 ihmalkâr, ihmali DB. 120
 ihtarname, ihtarkâdı DB. 131
 ihtiyaç, muhtaçlık DB. 177
 ihtiyatkâr, ihtiyatlı DB. 120
 ihzar etmek, hazırlamak DB. 247
 ihzarname, ihzarkâdı DB. 131
 ikametgâh, ikametyeri DB. 136
 iklimi, iklim DB. 273
 ilanname, ilankâdı DB. 131
 illiyet, illilik DB. 99
 ilmen, ilimce DB. 104
 ilmi, ilimlik DB. 184
 iltifatname, iltifatkâdı DB. 131
 iltisakî, iltisaklı DB. 189
 iltizamkâr, iltizamcı DB. 120
 imamet, imamlık DB. 177
 imtisalen, imtisalle DB. 104
 imtiyazat, imtiyazlar DB. 248
 imtiyazname, imtiyazkâdı DB. 131
 indi, kendince TG. 161
 insafkâr, insaflı DB. 120
 insani, insanca DB. 186, 189
 insanîyet, insanlık DB. 99
 intani, intanlı DB. 189
 inzibatî, inzibat DB. 273
 İrani, İranlı DB. 189 TG. 193
 irsiyet, irsîlik DB. 99
 islâmiyet, müslümanlık TG. 196
 islimhane, islimevi DB. 115
 ismen, isimle DB. 104
 istifaname, istifakâdı DB. 131
 istifhamkâr, istifhamlı DB. 120
 istikrai, istikrarlı DB. 189
 istintakname, istintakkâdı DB. 131
 istirhamname, istirhamkâdı DB. 131
 istisnai, bir defalık DB. 187
 isyankâr, isyancı DB. 120
 itaatkâr, itaatlı DB. 120
 itibaren, itibarla DB. 104
 itilafgirizâne, itilafgirizce DB. 109
 itilafname, itilafkâdı DB. 129, 131
 itimatname, itimatkâdı DB. 131
 itirazname, itirazkâdı DB. 131
 izafeten, izafetle DB. 104
 izafiyet, izafilik DB. 99
 izahname, izahkâdı DB. 131
 izinnname, izinkâdı DB. 130
- H —
- habaset, habislik DB. 177
 haberdar, haberli DB. 125
 Habeşistan, Habeşeli DB. 138
 habgâh, uykuyeri DB. 136
 habisâne, habisce DB. 109
 hacalet, hacillik DB. 177
 hacizname, hacizkâdı DB. 130
 haclegâh, gerdekyeri DB. 136
 haczen, hacizle DB. 104
 haddehane, haddeevi DB. 114
 hadim, hizmetçi DB. 170
 habişkâr, habişli DB. 119
 hakanî, hakanlı DB. 189
 hakimiyet, hakimlik DB. 99
 hakşinasâne, hakşinasça DB. 109
 halaskâr, halasçı DB. 119
 haleldar, halelli DB. 125
 halen, halde DB. 104, TG. 167
 halisane, hulusla TG. 186
 halvetgâh, halvetyeri DB. 136
 hamamî, hamamcı DB. 186
 hamurkâr, hamurca DB. 120
 hapis, mahpusluk DB. 177
 hapishane, hapisevi, cezaevi DB. 114
 haricen, harîçten DB. 104
 hassasiyet, hassashk DB. 99
 havadar, havah DB. 125
 havaî, hava DB. 273
 havalenname, havalekâdı DB. 130
 hayalen, hayalle, hayalde DB. 104
 hayatiyet, hayatilik DB. 99
 hayali, hayalci DB. 273
 hayrî, hayır DB. 273
 hayvani, hayvanca DB. 189, 186
 hazin, hüznü DB. 170

- hazinedâr**, hazineci DB. 125
hesabî, hesapçı TG. 163, DB. 189
heveskâr, hevesli DB. 120, TG. 193
Hırvatistan, Hırvateli DB. 138
hiffet, hafiflik DB. 177
hilkaten, hilkatten DB. 104
Hindistan, Hindeli DB. 138
himayekâr, himayeci DB. 120
hisabî, hesapçı DB. 186
hissedar, hisseli DB. 125
hisset, hasislik, cimrilik DB. 177
hiyanet, hainlik DB. 177
hiyaneti vataniye, vatan hayinliği DB. 248
hodbînâne, hodbince DB. 109
hudakâr, hudacı DB. 120
hudut, sınır DB. 249
hukuk, haklar DB. 248
hukuken, hukukça DB. 104, TG. 161
hukuku tabiiye, tabii haklar DB. 248
hulûlkâr, hululcü DB. 120
hususiyet, hususilik DB. 99
Hûzistan, Hûzeli DB. 138
hükmen, hükümce DB. 104
hükmi, hükümce DB. 272, 189 tüzel DB. 3
hükümname, hükümkâdı DB. 130
hülyakâr, hülyah DB. 120
hürriyet, hürlük DB. 99
- K —
- kabristan**, kabrilik, mezarlık DB. 138
kadimen, kadimden DB. 104
kadirşinasâne, kadirşinasca DB. 109
kadir, kudretli DB. 169
kafiyedar, kafiyeli DB. 125
kahramanâne, kahramanca DB. 104
kahvehane, kahveyeri DB. 115
kaidevi, kaideli DB. 186
kalben, kalple, kalpten DB. 104
kalemkâr, kalemcî DB. 120
Kalmukistan, Kalmukeli DB. 138
kalpgâh, kalpyeri DB. 136
kâmil, kemallî DB. 170
kanaatkâr, kanaatli DB. 120
kanunen, kanunca, kanunla DB. 104, 165, 253
kanunî, kanunluk DB. 184, 272 kanunca DB. 189
kanuniyet, kanunilik DB. 99
kanunname, kanunkâdı DB. 131
- Karahani**, Karahanlı DB. 189
karakuşî, karakuşça DB. 189
Karamanî, Karamanlı DB. 189
karargâh, kararyeri DB. 136
karar ittihaz etmek, karar vermek DB. 247
kararname, kararkâdı DB. 131
kârgâh, işyeri DB. 136
karnabit, karnabahar DB. 267
kasadar, kasacı DB. 125
kasdî, kasıtlı TG. 193, DB. 189
kavanin, kanunlar DB. 248
kayıkane, kayıkevi DB. 115
kefalet, kefillik DB. 177
kefaletname, kefaletkâdı DB. 131
kehanet, kâhinlik DB. 177
kelbî, köpekçi DB. 273
kemanî, kemancı TG. 163, DB. 189
kesafet, kesiflik DB. 177
keyfî, keyifçe TG. 161, DB. 186, 189
kıyasî, kıyashî DB. 189
kimyager, kimyacı TG. 163
kibarâne, kibarca DB. 109
kindar, kinci DB. 125, TG. 163
kitabî, kâtiplik DB. 177
kitabî, kitaplı DB. 189
kitaphene, kitapevi DB. 115
konşoloshane, konsolosevi DB. 115
kumarhane, kumarevi DB. 115
kur'a ad çekme DB. 250
kutnî, pamuk DB. 273
kutsiyet, kutsilik DB. 99
kuvayî harbiye, harp kuvvetleri DB. 248
küfürname, küfürkâdı DB. 131
külliyet, küllilik DB. 99
küstahâne, küstahça DB. 109
- L —
- Lahurî**, Lahur DB. 273
lailaç, çaresiz TG. 202
Lehistan, Leheli DB. 138
Lehdar, Lehçi DB. 125
lerzedar, lerzeli DB. 125
leylî, gecelik DB. 189
lezzetdar, lezzetli DB. 125
Lûristan, Lûreli DB. 138
lütufkâr, lütufçu DB. 120
lütufname, lütufkâdı DB. 131

— M —

- maalesef, esefle** TG. 186
maalmemnuniye, maalmemnuniyetle TG. 186
Macaristan, Macareli DB. 138
maddiyet, maddilik DB. 99
Magribî Magribli DB. 189
mağduriyet, mağdurluk DB. 99
mağlubiyet, mağlupluk DB. 99
mağmum, gamlı DB. 170
mağrur, gururlu DB. 169
mahalle ilmühaberi, mahallekâdı DB. 129
mahallen, mahallinde DB. 104
mahcubâne, mahcüpça DB. 109
maheur, hacirli DB. 170
mahdut, hudutlu, sınırlı DB. 170
mahdudiyet, mahdutluk DB. 99
mahirâne, mahirce DB. 110
mahkum, hükümlü DB. 253
mahkum olmak, hüküm giymek DB. 253
mahkumiyet, mahpusluk DB. 99
mahremâne, mahremce DB. 110
mahsuldar, mahsullü DB. 125
mahviyetkâr, mahviyetli DB. 120
makbul, kabullü DB. 169
malen, malca, malla DB. 104
malikiyet, maliklik DB. 99
maluliyet, malüllük DB. 253
maneviyet, manevilik DB. 99
manidar, manalı TG. 193
mantuken, mantıkça DB. 104
marongozhâne, marangozevi DB. 115
mariz, marazlı, hastalıklı DB. 170
masumiyet, masumluk DB. 99
masuniyet, masunluk DB. 99
mazhariyet, mazharlık DB. 100
maznun, zanlı DB. 170, 173
mealen, mealce DB. 104
mebzuliyet, mebzulluk DB. 100
mecazî, mecazlı DB. 189
mecburiyet, mecburluk DB. 100
meccanî, parasız DB. 250
meclubiyet, meclupluk DB. 100
mecmua, dergi KG. 36
mecur, kiralanan TG. 235
meçhuliyet, meçhullük DB. 100
medeniyet, medenilik DB. 100
mehakim, mahkemeler DB. 248
meharet, mahirlik DB. 177
mektubi, mektupça DB. 186, 189, 273
menkubiyet, menkupluk DB. 100
melâl, melâllük DB. 177
mel'anet, melunluk DB. 177
memnuniyet, memnunluk TG. 196, DB. 100
memuriyet, memurluk DB. 100
menkul, nakledilmiş DB. 167
mensubiyet, mensupluk DB. 100
merbutiyet, merbutluk DB. 100
mercanî, mercan DB. 273
merdâne, mertçe DB. 110
merhum, rahmetli DB. 173
merkeziyet, merkezilik DB. 100
meskenet, miskinlik DB. 175, 177, TG. 196
mesul, sualli DB. 169
mesuliyet, mesullük DB. 100
meşruiyet, meşruluk TG. 196
mevzu'kanunlar, vazedilmiş kanunlar DB. 168
mezaristan, mezarlık DB. 138
mezun, izinli DB. 253
mezunen, izinle TG. 186, mezun olarak DB. 105
mezuniyet, mezunluk DB. 100, 165
mihmandar, mihmancı DB. 126
minekâr, mineci DB. 120
minnetdar, minnetli DB. 126
misafirhane, misafirevi DB. 115
Mogolistan, Moğoleli DB. 138
muadelet, muadillik DB. 177
muaddel, tadilli DB. 170
muafiyet, muaflık TG. 196, DB. 100
muannidâne, muannitçe DB. 110
muannit, inatçı DB. 170
muayenehane, muayenevi DB. 115
muayyen, tayinli, belli DB. 170
muayyin, tayinci DB. 170
mucir, kiralayan TG. 235
mugaddî, gıdalı DB. 170
muhaceret, muhacirlik DB. 177
muhafazakâr, muhafazacı DB. 120
muhammen, tahminli DB. 171
muhammin, tahminci DB. 171, 173
muhasıp, muhasebeci DB. 171
muhbir, haberci DB. 169
muhik, haklı DB. 169, 171
muhtemelen, muhtemel olarak DB. 105
mukallit, taklitçi DB. 171

- mukarrer**, kararlı DB. 171
mukarrerat, kararlar DB. 248
mukavelename, mukavele DB. 129
mukavves, kavisli DB. 171
mukayesevî, mukayeseli DB. 190
mukayyet, kayıtlı DB. 171
mukayyit, kayıtçı DB. 171
muktesidâne, muktesitçe DB. 110
munsif, insafli DB. 171
musaddak, tasdikli DB. 171
musırrâne, ısrarlı TG. 186
musırrâne, musırce DB. 110
musip, isabetli DB. 171
musir, ısrarcı DB. 171
muteriz, itirazcı DB. 171
muti, itaatçı DB. 171
mutlakiyet, mutlaklık DB. 100
muvaakatname, muvaffakatkâdı DB. 131
muvazzaf, vazifeli DB. 171
muzafferiyet, muzafferlik DB. 100
muzir, zararlı DB. 171
mücazâtı kanuniye, kanun cezaları DB. 248
mücazâtı terhibiye, terhipli cezalar DB. 248
mücella, cilâlı DB. 171
mücellat, ciltli DB. 171
mücellit, ciltçi DB. 171
müctemian, müctemî olarak DB. 105
müdafaaname, müdafaakâdı DB. 131
müdafi, müdafaacı DB. 171
müdahenekâr, müdaheneci DB. 121
müddei, iddiacı DB. 171
müdebbir, tedbirli DB. 171
müdüriyet, müdürlük DB. 100
müecceliyet, müeccellik DB. 100
müessir, tesirli DB. 171
müevvelen, teville TG. 186
müfsit, fesatçı DB. 171
mühürdar, mühürçü DB. 126
mükedder, kederli DB. 171
mükemmelen, mükemmelce DB. 105
mükemmeliyet, mükemmellik DB. 101
mülhidâne, mülhitçe DB. 110
mülkname, mülkkâdı DB. 132
mümaselet, mümasillik DB. 177
mümessil, temsilci DB. 253
münaveheten, münavebeyle DB. 105
münekkit, tenkitçi DB. 171
mürebbi, terbiyecisi DB. 172
mürettep, tertipli DB. 172
müsaadekâr, müsamahacı DB. 121
müsavat, musavilik DB. 178
müsellâh, silahlı DB. 172
müstacelen, müstacel olarak DB. 105
müstevli, istilâcı DB. 172
müşevvik, teşvikçi DB. 172
müşfik, şefkatli DB. 172
müşteki, şikayetçi DB. 172
mütarekename, mütareke DB. 129
müteazzimâne, müteazzımca DB. 110
mütecavizâne, mütecavizce DB. 110
mütedeyyin, diyanetli DB. 172
mütehammil, tehammüllü DB. 172
mütelaşi, telaşlı DB. 172
mütemerridâne, mütemerritçe DB. 110
mütercim, tercümeçi DB. 172
müterreddit, tereddütlü DB. 172
mütevekkilâne, mütevekkilce DB. 110
mütezellimâne, mütezallimce DB. 110
müttehem, töhmetli DB. 172
müvazat, müvazilik DB. 178
müverrih, tarihçi DB. 172
- N —
- naçar**, çaresiz TG. 202
nadim, nedametli DB. 169
nafiz, nüfuzlu DB. 172
nağmeğer, şarkıcı TG. 163
nakden, nakitle DB. 105
nakil, nakleden DB. 167
nakiliyet, nakillik DB. 101
nakisedar, nakiseli DB. 126
namdar, namlı TG. 193
namuskâr, namuslu TG. 193, DB. 121
nari, ateş (sıvı) DB. 273
nasir, nesirci DB. 172
nazaran, nazarla DB. 105
nâzım, nazımcı DB. 172
nedret, nadirlik DB. 178
nefaset, nefislik DB. 178
nef'i, faydacı DB. 273, 190, 186, TG. 163
nemadar, nemalı DB. 126
neşvedar, neşveli DB. 126
neşvegâh, neşveyeri DB. 136
nevmidâne, nevmitçe DB. 110
nezarethane, nezaretevi DB. 115
nezaret, nazırlık DB. 178

nezaket, naziklik DB. 178
 nihalistan, fidanlık DB. 138
 nikbinâne, nikbince DB. 110
 nispeten, nispetle DB. 105
 nişangâh, nişanyeri DB. 136
 niyabet, naiplik, vekillik DB. 178
 nizami, nizamca DB. 190, 182
 nizamname, nizamkâdı DB. 132
 nüfus teskeresi, nüfuskâdı, kafakâdı DB. 129
 nübüvvet, nebilik, peygamberlik DB. 178
 nümayişkâr, nümayişçi DB. 121

— O —

ordugâh, orduyeri DB. 136
 officieux, nimresmî DB. 182
 Osmanî, Osmanlı DB. 190
 örgensel, organique DB. 267
 örfen, örfçe DB. 105
 Özbekistan, Özbekeli DB. 138
 pastahane, pastaevi DB. 115
 perestîşkâr, perestîşçi DB. 121
 perhîzkâr, perhîzci DB. 121
 piskoposhane, piskoposevi DB. 115
 protestoname, portestokâdı DB. 132

— R —

rağmen, rağmına DB. 105
 rahnedar, rahneli DB. 126
 rasatgâh, rasatyeri DB. 137
 rasat, rasatçı DB. 172
 rayihadar, rayihalı DB. 126
 redaet, merdutluk DB. 178
 rekabet, rakiplik DB. 178, 175
 resimhane, resimevi DB. 115
 resmîyet, resmîlik DB. 101
 remzi, remizli DB. 190
 revnakdar, revnaklı DB. 126
 reyhî, şüpheci TG. 163, DB. 273, 190, 186
 rezalet, rezillik DB. 178
 rezilâne, rezilce DB. 110, TG. 161
 rezmgâh, savaşıyeri DB. 137
 rıza, razılık DB. 178
 ricaname, ricakâdı DB. 132
 rindâne, rintçe DB. 110
 risalet, resullük, Peygamberlik DB. 178
 riyakâr, riyacı DB. 121
 riyakârâne, riyakârca DB. 110
 riyaset, reislik DB. 175, 178, 253

ruhaniyet, ruhanilik DB. 101
 ruhsatname, ruhsatkâdı DB. 132
 rüsum, resimler DB. 248
 rüşt, reşitlik DB. 178

— S —

sabavet, sabıllık, çocukluk DB. 178
 sabur, sabırlı DB. 172
 saburâne, saburca DB. 111
 sadekâr, sadeci DB. 121
 sadıkane, sadıkça DB. 111, sadakatla TG. 186
 sadır olmak, çıkmak DB. 250
 safsatai, safsatacı DB. 273
 safiyâne, safça DB. 111, TG. 161
 sofiyâne, sofiçe DB. 111
 safravi, safralı DB. 190
 safvet, saflık DB. 178
 sahabet, sahiplik, sahip çıkma DB. 178
 sahildar, sahilli DB. 126
 sahtekâr, sahteci TG. 163, DB. 121
 sahtekârlık, sahtecilik DB. 253
 sakamet, sakimlik DB. 178
 sakinâne, sakince DB. 111
 salahiyetdar, selahiyetli DB. 126
 salimen, selâmetle TG. 186
 Sâmani, Samanlı DB. 190
 samimen, samimi olarak DB. 105
 samimi, candan DB. 187, TG. 169, DB. 190
 samimiyet, samimîlik DB. 101
 san'atkâr, sanatçı TG. 163
 sanatkârâne, sanatkârca DB. 111
 santuri, santurcu DB. 190
 sarahaten, sarahatle DB. 105
 sarfetmek, harcamak DB. 248
 sathen, satıhta DB. 105
 sayedar, sayeli DB. 126
 scolaire, okulsal DB. 267
 sebebiyet, sebeplik DB. 101
 sebilhane, sebilevi DB. 115
 sefahathane, sefahatevi DB. 116
 sefalet, sefillik DB. 178
 seferî, seferli DB. 190
 sefihâne, sefihçe DB. 111
 sektedar, sekteli DB. 126
 Selçukî Selçuklu TG. 193
 semeredar, semereli DB. 126
 seri, süratli, hızlı DB. 172
 serseriyâne, serserice DB. 111

servistan, servilik DB. 138
 sevdager, sevdah TG. 193
 seyyaliyet, seyyallik DB. 101
 Sırbistan, Sırbeli DB. 138
 şığa, şı'a (sia capasite) DB. 366
 sihirkâr, sihirli DB. 121
 sikke, para DB. 250
 silahhane, silahevi DB. 116
 silsilename, silsilekâdı DB. 132
 simge, symbole (timsal, remz) DB. 350
 sirkat, hırsızlık DB. 249
 sitemkâr, sitemci DB. 121
 siyasî, siyasal DB. 361
 siyasî, siyasetçi, politikacı DB. 273, 186, 190
 sofiyâne, sofice DB. 111
 stratéğique sevkulceysî DB. 182
 sulfureux, kibritli DB. 182
 sulhen, sulhle DB. 105
 Suudi, Suutlu DB. 190
 Sükunet, sakinlik DB. 178
 sümbülîstan, sümbüllük DB. 138
 Süryani, Süryanca, Süryanlı DB. 190

— Ş —

şahadetname, diploma, şahadetkâdı DB. 129, 132
 şahsen, şahısça DB. 105
 şahsî, şahıslık DB. 184
 şahsiyet, şahsilik DB. 101
 şahbedar, lekeli TG. 193
 şairane, şairce DB. 111
 şamil, şümüllü DB. 172
 şaraphane, şarapevi DB. 116
 şartname, şartkâdı DB. 132
 şedit, şiddetli DB. 172
 şef'a, şefilik DB. 178
 şehri, şehirli DB. 190
 şekavet, şakilik, eşkiyahk DB. 178
 şeklen, şekilce DB. 105, TG. 161
 şekli devlet, devlet şekli DB. 248
 şenaat, şenilik DB. 178
 şerait, şartlar DB. 248
 şeytanat, şeytanlık DB. 178
 şifahen, şifahi olarak DB. 105
 şifakâr, şifalı DB. 121
 şikayetname, şikayetkâdı DB. 132
 şişehane, şişeevi DB. 116
 şuledar, şuleli DB. 127

— T —

taahhütname, taahhüt-kâdı DB. 132
 tababet, tabiplik, hekimlik DB. 178
 tabakhane, tabakevi DB. 116
 Taberistan, Taberehî DB. 138
 tabiaten, tabiatça, tabiattan DB. 105
 tabii, kudretten DB. 187
 tâbiyet, tabiilik DB. 101
 tablakâr, tablacı DB. 121
 taedar, taçlı DB. 127
 Tacikistan, Tacikeli DB. 138
 tahkikat, soruşturma DB. 250
 tahkimname, tahkimkâdı DB. 132
 tahmini, tahmince DB. 272
 tahminen, tahminle, tahmince DB. 105
 tahriren, tahriri olarak DB. 105
 tahriri, yazılı DB. 190
 tahsildar, tahsilci DB. 127
 tahtelbahir, denizaltı KG. 36
 tahtgâh, tahtyeri DB. 137
 takdirname, takdirkâdı DB. 132
 takiben, takiple DB. 105
 taksimi a'mal, iş bölümü KG. 36
 takyit etmek, kayıtlamak DB. 253
 taklidi, taklitli DB. 186
 talakâr, talacı DB. 121
 talakname, boşkâdı DB. 130
 talepkâr, talepçi DB. 121
 talimatname, talimkâdı DB. 132
 talimgâh, talimyeri DB. 137
 taltifname, taltifkâdı DB. 132
 tama'kâr, tamakçı DB. 121
 tamamen, tamamiyle DB. 105, TG. 186
 tamamiyet, tamamlık DB. 101
 tanburi, tanburcu TG. 163, DB. 273, 190
 tanzimat, düzenleme KG. 51
 tarafgirâne, tarafgirce DB. 111
 tarifname, tarifkâdı DB. 132
 tarizkâr, tarizci DB. 121
 tarziyename, tarziyekâdı DB. 132
 tasavvuri, tasavvurca DB. 273
 tasdikname, sertifika, tasdik-kâdı DB. 129, 132
 tasfiyehane, tasfiyeevi DB. 116
 tasirhane, tasirevi DB. 116
 tasrifi, tasrifli DB. 186
 tasvipkâr, tasvipçi DB. 121
 Tataristan, Tatareli DB. 138

- tatılname, tatilkâdı DB. 132
 tatyipkâr, tatyipçi DB. 121
 tavsiyename, tavsiyekâdı DB. 132
 tavzihname, tavzihkâdı DB. 132
 tayinname, tayinkâdı DB. 132
 tazimkâr, tazimli DB. 122
 taziyename, taziyekâdı DB. 132
 teamülen, teamülce DB. 105
 tebhirhane, tebhirevi DB. 116
 tecavüzkar, tecavüzcü DB. 122
 teclit, ciltlemek DB. 168
 tedabir, tedbirler DB. 248
 tedrici, dereceli TG. 193
 teferrüçgâh, teferrüçyeri DB. 137
 tehammür, mayalanma TG. 265
 tehditkâr, tehditçi DB. 122
 tehditname, tehditkâdı DB. 132
 tekdirname, tekdirkâdı DB. 132
 teklifname, teklifkâdı DB. 133
 telgrafname, telgrafevi DB. 116
 telgrafname, telgrafkâdı DB. 133
 telmihen, telmihle DB. 106
 temaşagâh, temaşayeri DB. 137
 teminname, teminkâdı DB. 133
 temlikname, temlikkâdı DB. 133
 temsili, temsilli DB. 186, 190
 temyizen, temyizce, temyizle DB. 106
 tenkitkâr, tenkitli DB. 122
 terhis teskeresi, terhiskâdı DB. 129
 terme, terim DB. 360
 tesadüfen, tesadüfle DB. 106
 tesavvuf, sufilik DB. 178
 teshirkâr, teshirci DB. 122
 teşbihli, benzetmeli DB. 190
 teşekkürname, teşekkürkâdı DB. 133
 teşkilât-ı Esasiye Kanunu Anayasa DB. 252
 teşrifati, teşrifatçı DB. 186
 tevazukâr, tevazucu DB. 122
 tevbihname, tevbihkâdı DB. 133
 teveccühkâr, teveccühlü DB. 122
 tezgahdar, tezgahçı DB. 127
 tezvirkâr, tezvirci DB. 122
 tezvirname, tezvirkâdı DB. 133
 tezyifkar, tezyifçi DB. 122
 tıbben, tıpça DB. 106
 ticaretgâh, ticaretyeri DB. 137
 Toharistan, Tohareli DB. 139
 türbedar, türbeci TG. 163, DB. 127
 Türkistan, Türkeli DB. 139
 Türkmenistan, Türkmeneli DB. 139
 — U —
 udi, utçu DB. 186, 191
 ulviyet, ulvilik DB. 101
 umumen, umumî olarak DB. 106
 umumî, umum (müdür) DB. 274
 umumiyet, umumilik DB. 101
 unigue, birik (yegane) DB. 360
 usulen, usulce DB. 106
 uzletgâh, uzletyeri DB. 137
 ünsiyet, ünsilik DB. 101
 üsbui, haftalık DB. 191
 üstadâne, üstatça DB. 111
 — V —
 vahtaniyet, vahdanilik DB. 101
 vaitkâr, vaitlik DB. 122
 vakıfâne, vukufu TG. 186
 vakıfâne, vakıfça DB. 111
 vakıfname, vakıfkâdı DB. 133
 vatanperverâne, vatanperverce DB. 111
 vasif, nitelik DB. 251
 varis, mirasçı DB. 172, 173
 vasiyetname, vasiyetkâdı DB. 133
 vatani, (hizmet), vatan hizmeti DB. 273
 vedaname, vedakâdı DB. 133
 vefakâr, vefalı DB. 122, 127, TG. 193
 vehamet, vehimlik DB. 178
 vekalet, vekillik DB. 178, TG. 196
 vekaleten, vekil olarak DB. 106, 253
 vekaleten, vekillikle TG. 186
 vekaletname, vekaletkâdı, vekillikkâdı DB. 133
 velayet, velilik DB. 178
 veludiyet, velutluk DB. 101
 vesayet, vasilik DB. 179
 vezaret, vezirlik DB. 179
 veznedar, vezneci TG. 163
 viedanen, viedanca DB. 106
 viedani, viedanca TG. 161, DB. 273
 vilayet, valilik DB. 179
 — Y —
 Yunanistan, Yunaneli DB. 139
 — Z —
 zaaf, zaiflik DB. 179
 zabitname, zabitkâdı DB. 133

zahidâne, zahitçe DB. 111
zahimdar, zahimli DB. 127
zahiren, zahirde DB. 106
zair, ziyaretçi DB. 172
zalimâne, zalimce DB. 111
zarafet, zariflik DB. 179
zarardar, zararlı DB. 127
zaten, zatında DB. 106

zaten, ashında TG. 167
zehirdar, zehirli DB. 127
zelilâne, zelilce DB. 111
zaddiyet, zatlık DB. 101, TG. 196
ziyaretgâh, ziyaret yeri DB. 137
ziyadar, ziyah DB. 127
ziyankâr, ziyancı DB. 122